

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

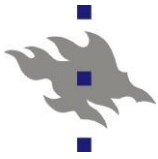
Kaupunkien kasvusta, maankäytöstä sekä kunta- ym. reformeista taloustieteilijän silmin

Heikki A. Loikkanen

Kaupunkitaloustieteen emeritusprofessori

Helsingin yliopisto

Suomen ja maailmantalouden kurssi, HY 31.10.2013

KAUPUNKITALOUSTIEDE

- **Mitä kaupunkitaloustiede (Urban economics) on?**

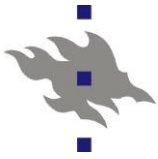
- **Avainsana(t)?**

AIHEALUEITA:

- **kaupunkien synty, kasvu, pysähtyneisyys, taantumisen ja kuolema; syklit**

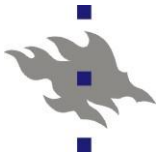
- **taloudellinen kasvu ja kaupungistuminen**

- **ja kaupunkien verkostot (kansalliset, kansainväliset)**

KAUPUNKITALOUSTIETEEN AIHEALUEITA (JATKUU)

- **maa- ja kiinteistömarkkinoiden toiminta kaupunkialueilla**
  - yritysten ja kotitalouksien sijaintivalinnat, muuttoliike
  - maan hinnanmuodostus
  - kiinteistömarkkinat: asunto- ja toimitilamarkkinat

- **kaupunkien työmarkkinat:**
  - työmarkkinoiden luonne ja toiminta
  - tuottavuus ja tulonmuodostus
  - työllisyys, työttömyys, kaupunkiköyhyys yms. ongelmat

- **kaupungit kulutuspaikkoina**
  - kuluttajan teoria kun sijainnilla on merkitystä

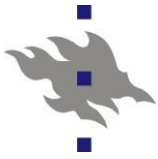
KAUPUNKITALOUSTIETEEN AIHEALUEITA (JATKUU)

PAIKALLINEN JULKISTALOUS (kuntien, alueiden yms. talous laajasti ymmärrettynä)

- **fiskaalisen federalismin problematiikka: julkisen sektorin rakenne, eri tasojen (kunnat, välitasot, valtio, EU) tehtävät ja rahoitusmuodot sekä fiskaaliset ym. suhteet**

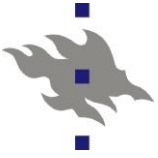
TEHTÄVÄKENTTÄÄ

- **maankäyttöratkaisut**
- **kunnallistekniikka: vesi, viemäri, sähkö yms**
- **kommunikaatioyhteydet: liikenne, viestintä ym.**
- **ympäristötehtävät**
- **koulutus, kulttuuri, sosiaali- ja terveyspalvelut ??**

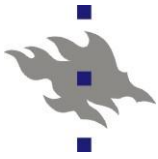
Tässä esityksessä päähuomio
kiinnitetään

kaupunkialueiden maankäyttöön
sekä sen yhteyksiin talouskasvun
sekä työ- ja asuntomarkkinoiden
toimivuuden kanssa

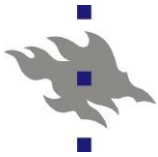
”Maantieteelle me emme voi mitään”

Sanoi ???

Luonnonmaantieteelle voimme tehdä vähemmän, mutta yhdyskuntien rakenteille, sille missä ihmiset ja yritykset sekä muut toiminnot sijaitsevat voimme tehdä paljonkin.

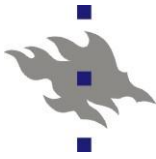
JA SILLÄ ON VAIKUTUKSENSA!

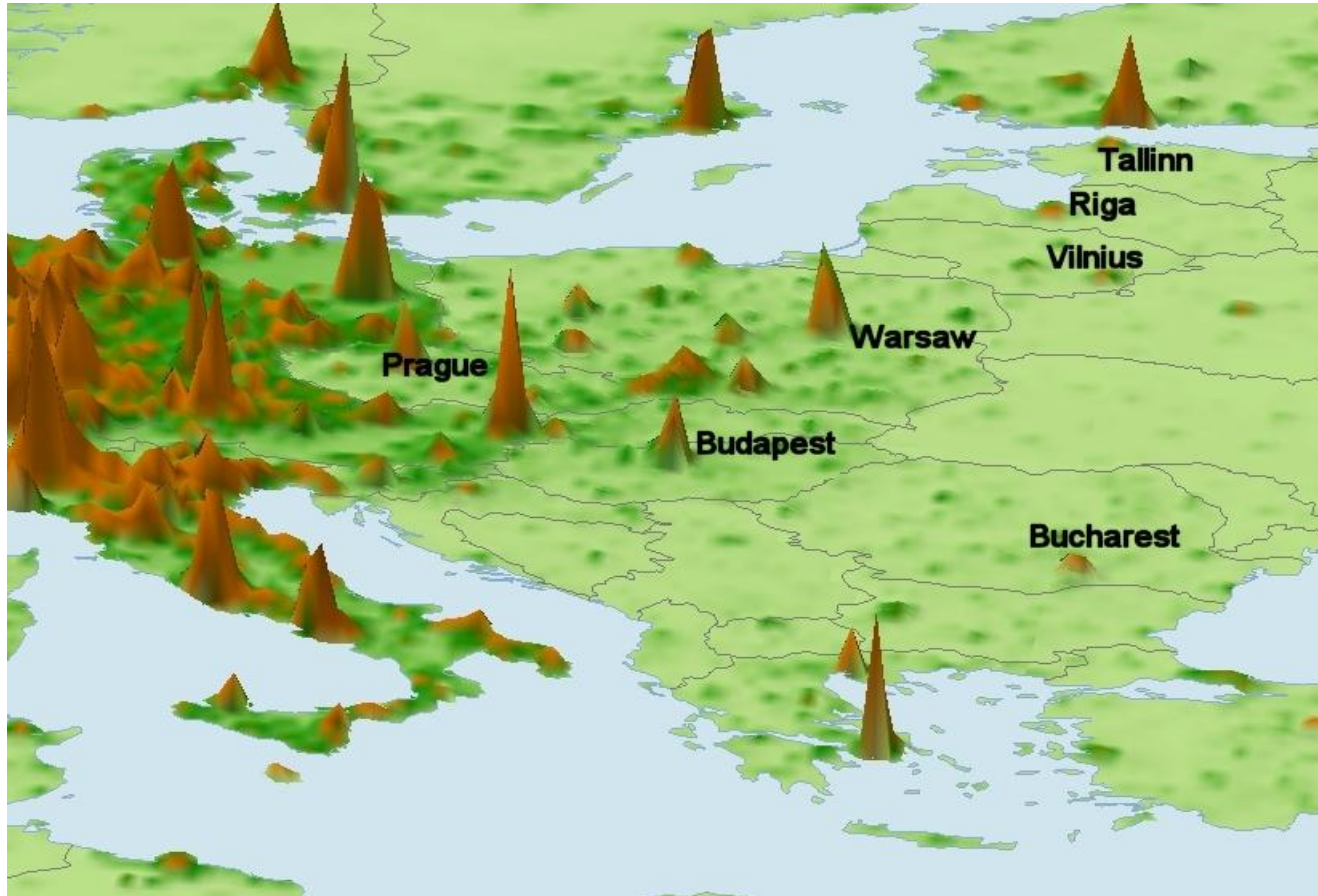
KAUPUNGISTUMISEEN, KAUPUNKIVERKOSTOON JA KAUPUKIEN SISÄISEEN RAKENTEeseen VAIKUTTAVAT:

- ”LUONNON MAANTIEDE”
- MARKINAVOIMAT
  - YRITYSTEN JA KOTITALOUKSIEN SIJAINNAT
- JULKISEN SEKTORIN TOIMET (politiikka)
  - SUPPEA JA LAAJA ALUEPOLITIikka
  - MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS, ML. INFRA
  - SIJAINNATVAIKUTTAVAT VEROT, TUET, PALVELUT
- HISTORIA (polkuriippuvuus)

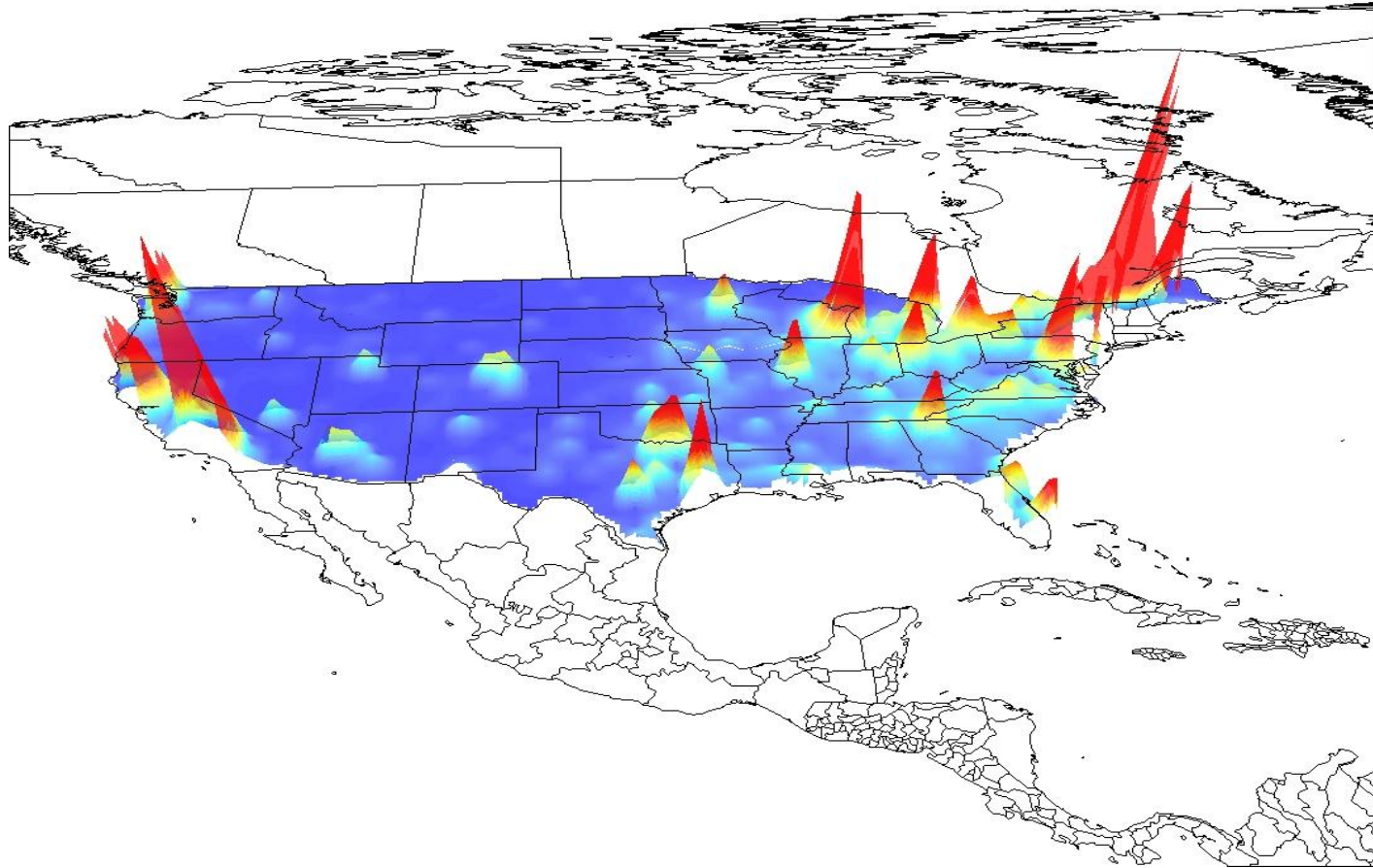
Euroopan itäisen puolen BKT:n kasaumat

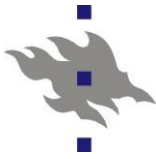
Lähde World Bank (2009): **World Development Report.
Reshaping Economic Geography**

Talousmaantiede on Maamme - laulun sanoin laaksoa ja kukkulaa

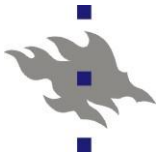

USA:n BKT:n alueellinen sijoittuminen, lähde World Bank (2009):
World Development Report. Reshaping Economic Geography

KAUPUNKIALUEIDEN MAANKÄYTÖN RAKENNE VAIKUTTAA

- **YKSITYISEN SEKTORIN TUOTTAVUUTEEN**
- **JULKISEN SEKTORIN TUOTTAVUUTEEN JA PALVELUJÄRJESTELMÄN (ML. LIIKENNE) TOIMIVUUTEEN**
- **TYÖMARKKINOIDEN TOIMIVUUTEEN JA PALKKATASOON**
- **ASUNTOJEN HINTOIHIN JA VUOKRIIN**
- **KULUTTAJIEN HYVINVOINTIIN (TULOTASO, HYÖDYKEKIRJO JA TYÖMAHDOLLISUUDET)**
- **YMPÄRISTÖTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISEEN**

Kaupungistuminen ja kaupunkirakenne

Skaalaedut: yritys- tai toimipaikkatason koko

Lokalisaatioedut: suuri määrä saman alan yrityksiä lähellä toisiaan

Urbanisaatioedut: kaupunkialueen koon ja tuotantorakenteen

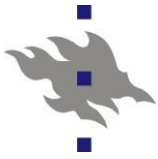
monipuolisuuden edut yrityksille, kotitalouksille ja julkiselle sektorille

Nämä selittävät osaltaan miksi

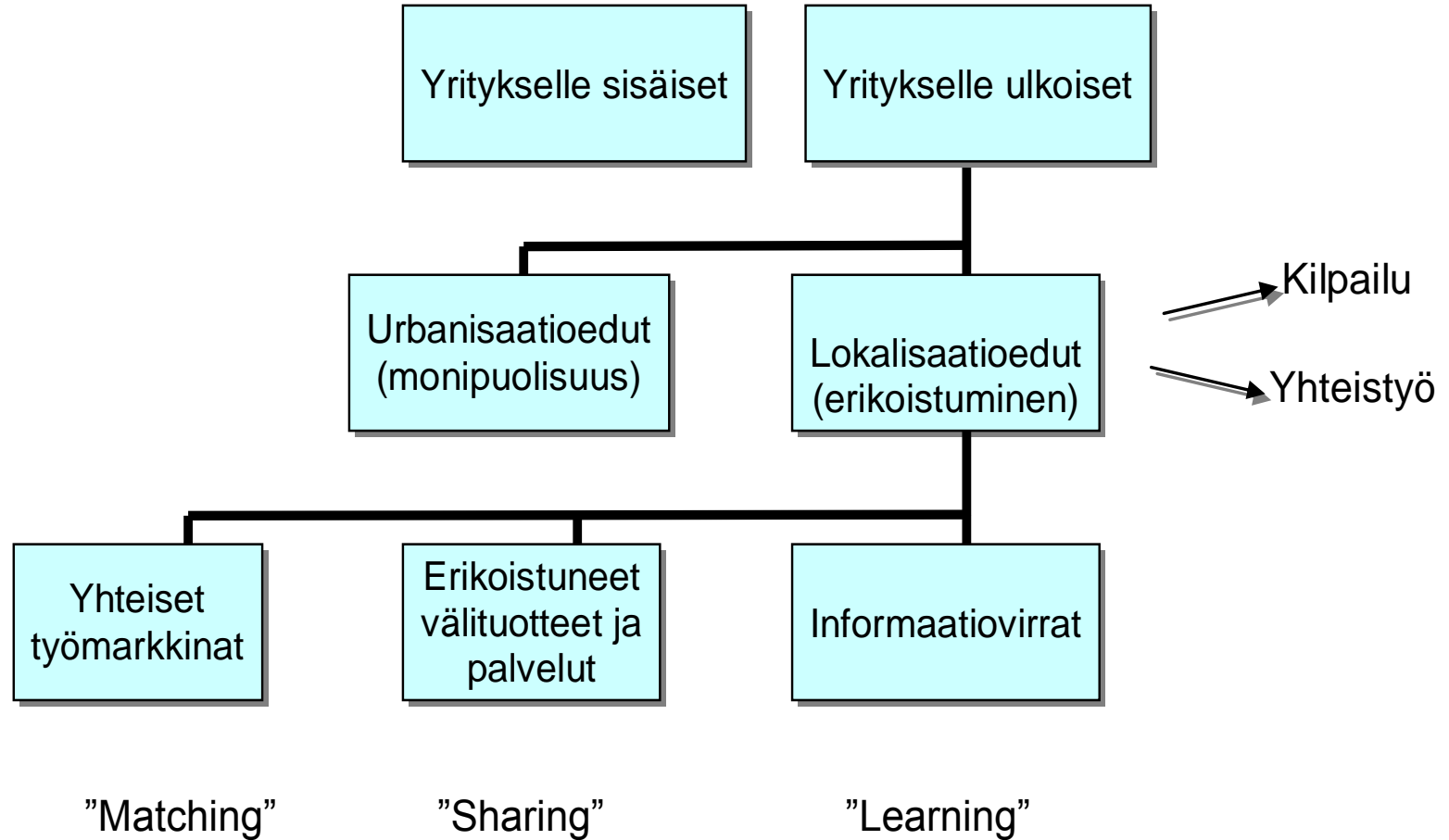
- **Kaupunkiväestön osuus kasvaa taloudellisen kasvun myötä**

TOISAALTA

- Kommunikaatioteknologian (liikenteen ym.) kehitys on mahdollistanut kaupunkialueiden **maankäytön (erityisesti asumisen) hajautumisen**
- Hajautumisen asteessa on eroja, joihin vaikuttaa **harjoitettu maapolitiikka**
  - **SE VOI OLLA LIALLISEN HAJAUTUMISEN AIHEUTTAJA**

Kasautumisen eduista

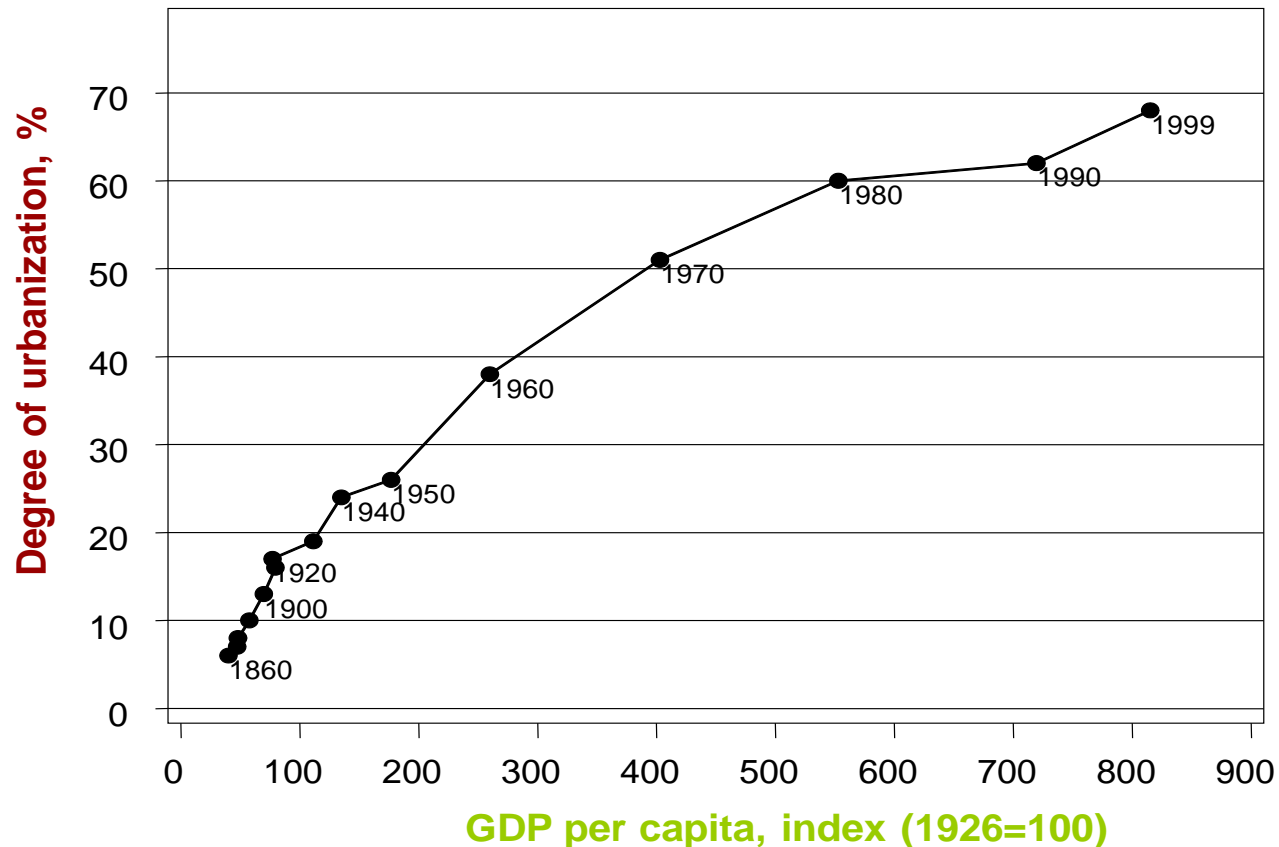

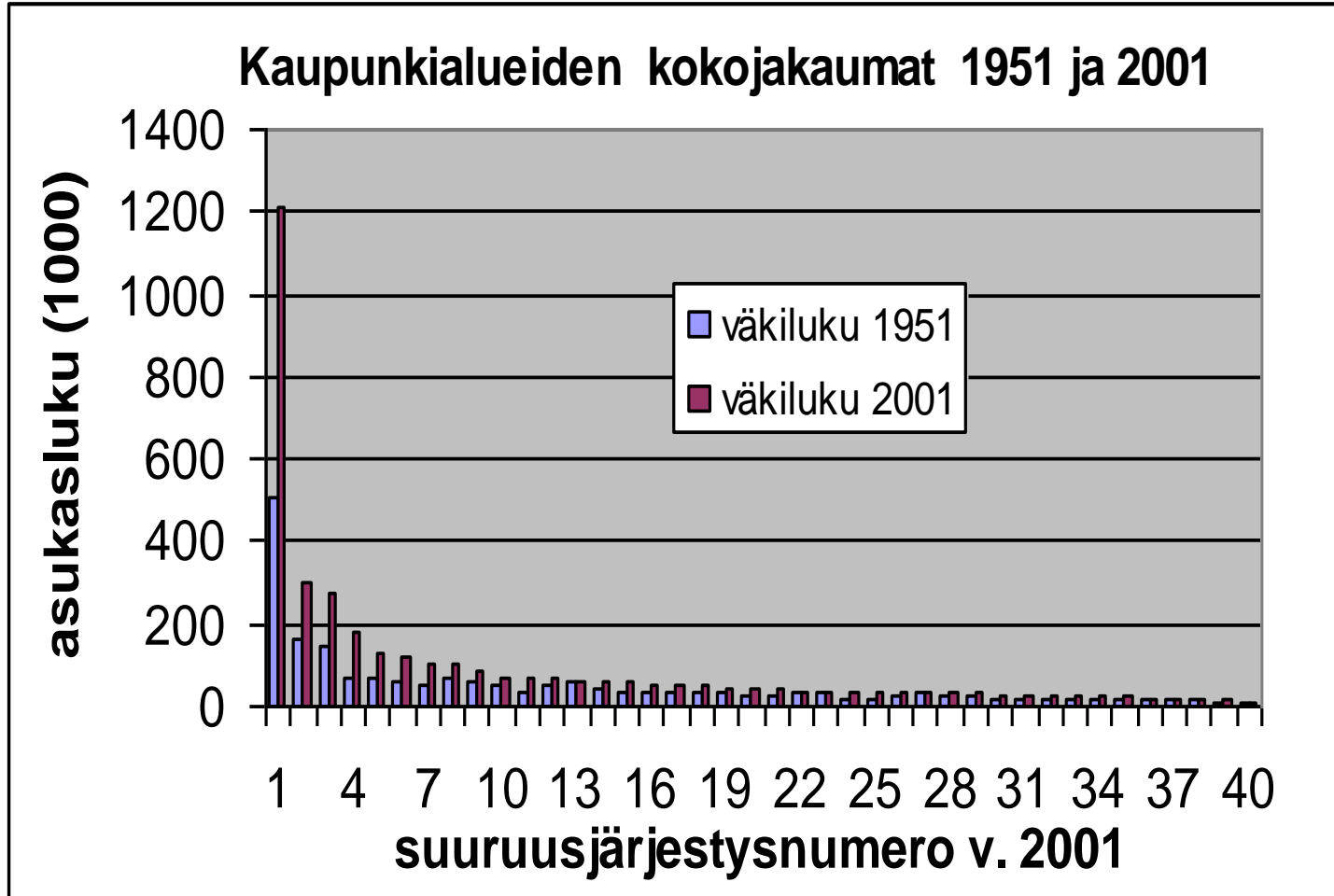
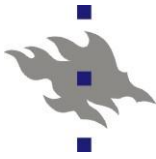
Tutkimustuloksia tuottavuusvaikutuksista

- Kun kaupungin koko 2-kertaistuu, alueen tuottavuus kohoaa 3 – 8 %.
- Väestötiheyden 2- kertaistuminen lisää tuottavuutta 5 %.
- Toimialan koon 2- kertaistuminen alueella lisää toimialan yritysten tuottavuutta keskimäärin 4,5 % ko. alueella
- Yritysten fyysinen, teknologinen ja historiallinen läheisyys lisää tuottavuutta

Degree of urbanization and GDP per capita in Finland, 1860 - 1999 (index, 1926=100)

Source: Vattula 1983, Hjerppe 1988, Statistical yearbook, Laakso & Loikkanen (2004).⁴

Laakso-Loikkanen: Kaupunkitalous, Gaudeamus 2004

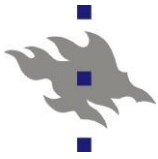

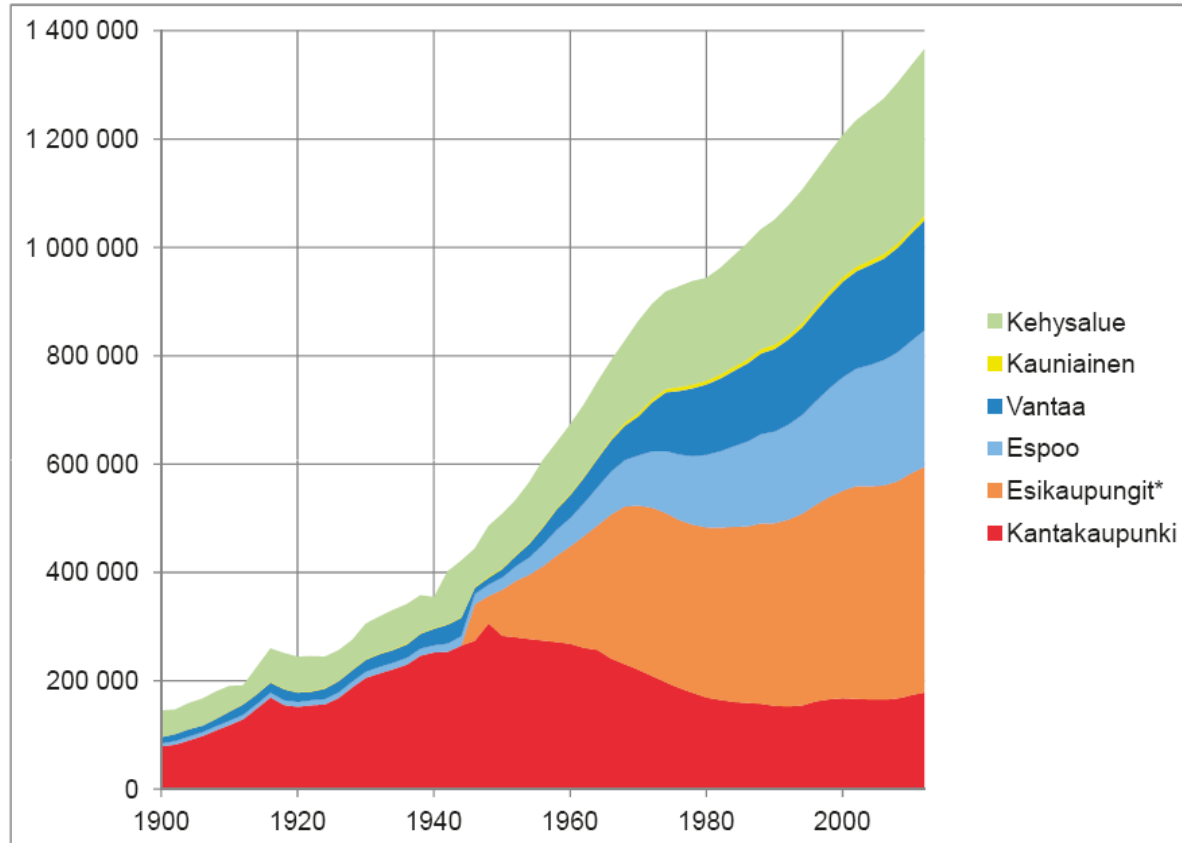
Esimerkkejä kasautumisesta

Skaalaedut, lokalisaatioedut ja urbanisaatioedut selittävät osaltaan miksi esimerkiksi

- **Suomessa Helsingin seutukunnan osuus Suomen pinta-alasta oli 1 prosentti ja sen osuus maan tuotannosta oli 35 prosenttia vuonna 2012.**
- **Ranskassa Pariisin metropolialue on 2 prosenttia maa-alasta, mutta tuottaa 30 prosenttia maan kokonaistuotannosta**
- **Maa-ala, jolla tuotetaan puolet maailman kokonaistuotannosta on vain 1,5 % maapallon maapinta-alasta eli pienempi kuin Algeria**

Kuvio 1. Helsingin seudun väestö Helsingin kantakaupungissa ja esikaupungeissa* sekä seudun muilla alueilla 1.1.1900-2012

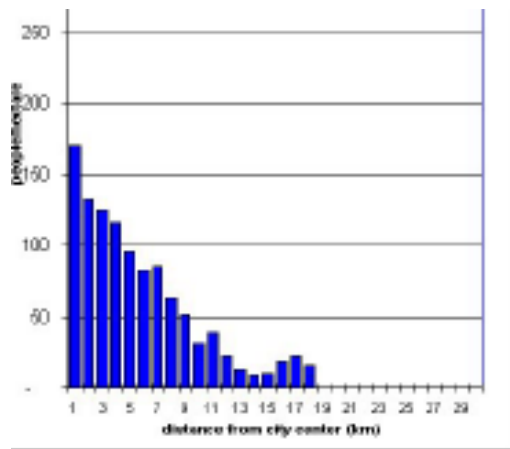

MAANKÄYTÖN RAKENNE: MITEN MAANTIEDE, HISTORIA, MARKKINA-VOIMAT, JA SUUNNITTELU VAIKUTTAVAT

KAUPUNKIALUEEN NYKYINEN MAANKÄYTÖN RAKENNE

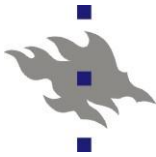
(määriteltynä eri indikaattoreilla, kuten asukastiheys, maan hinta, rakennustehokkuus).

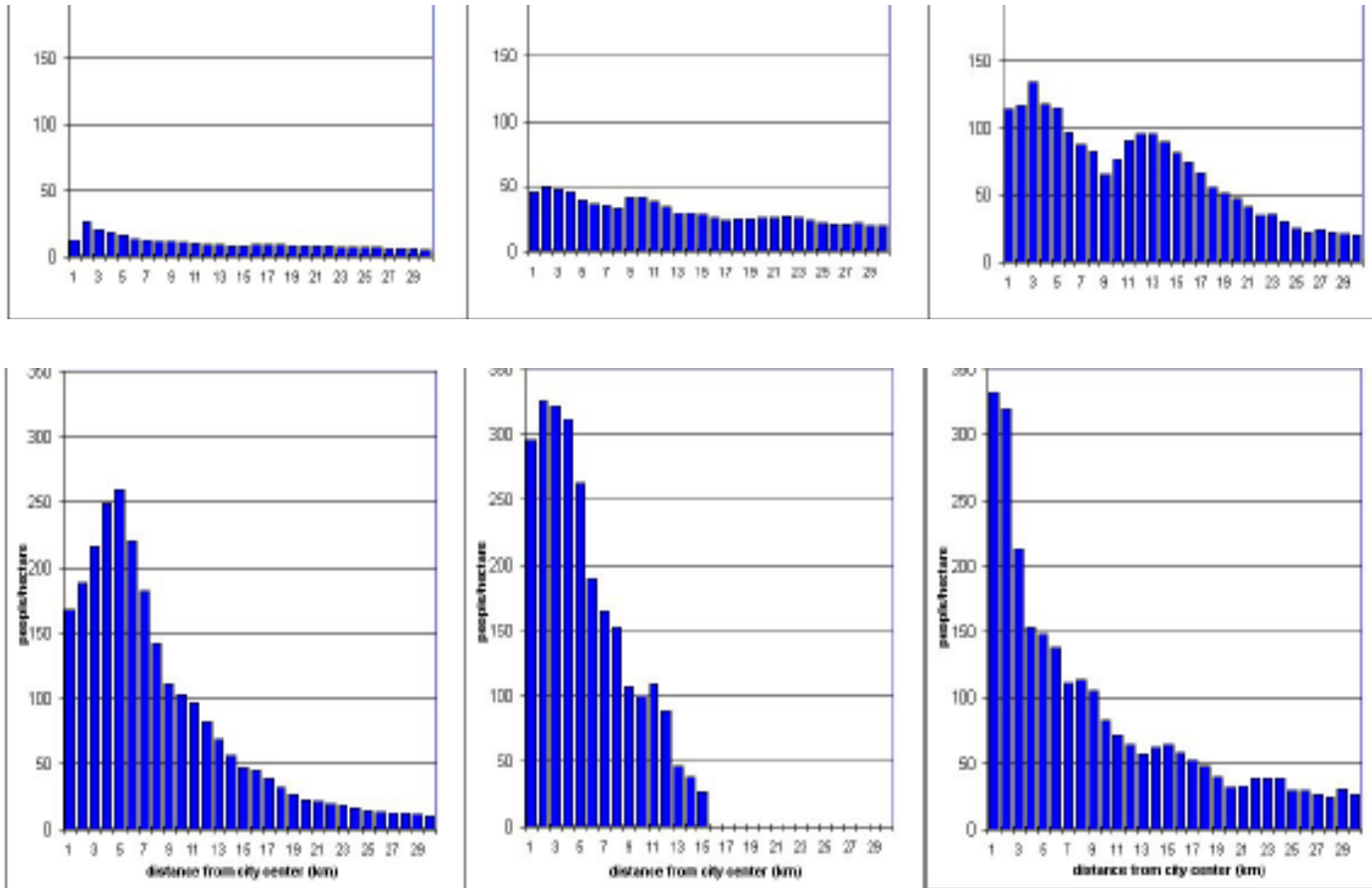
YKSITYISEN SEKTORIN TOIMINTA (YRITYKSET JA KOTITALOUDET)
MARKKINAVOIMAT
•MAAMARKKINAT
•RAKENNUSMARKKINAT
•KIINTEISTÖMARKKINAT
RAHOITUSMARKKINAT

JULKISEN SEKTORIN TOIMINTA

- KAUPUNKISUUNNITTELU
  - MAANKÄYTÖN REGULAATIO
- INFRA. INVESTOINNIT
- KUNTARAKENNE
- VERO- JA TUKIPOLITIIKKA

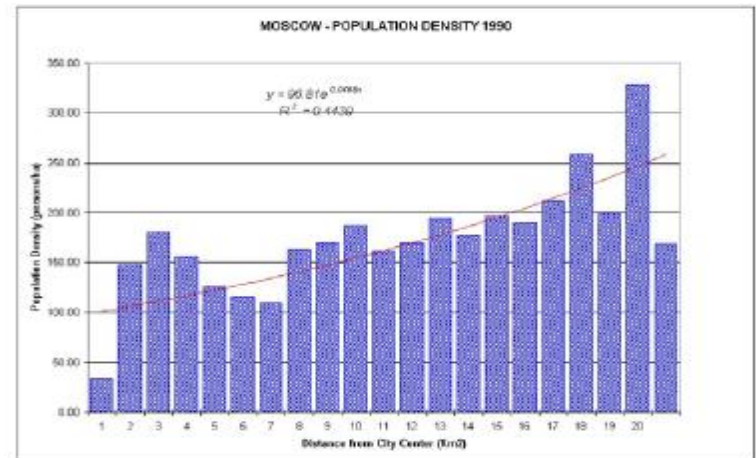
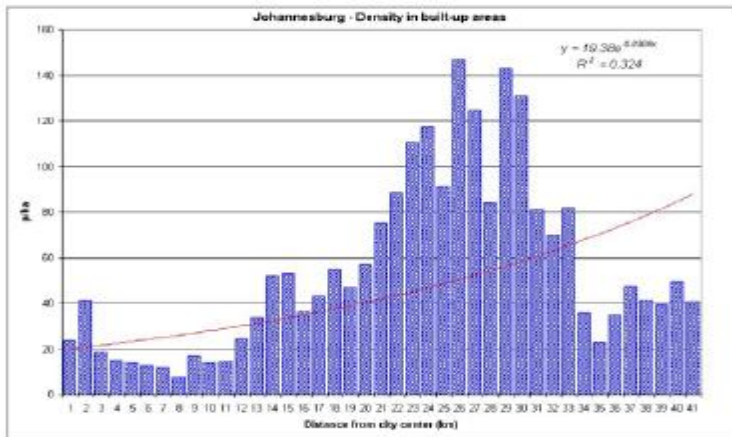
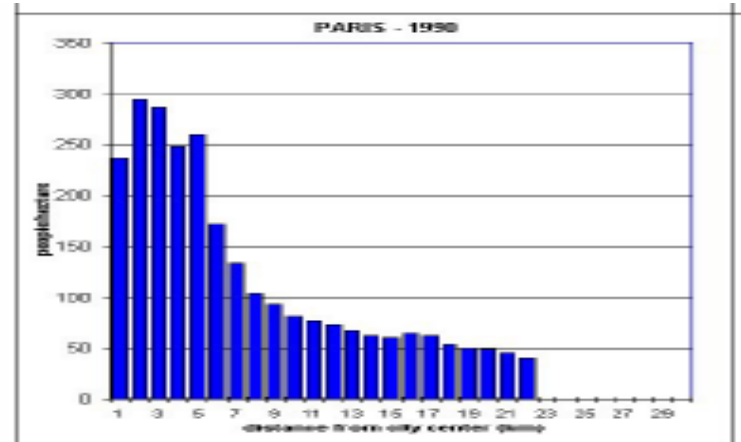
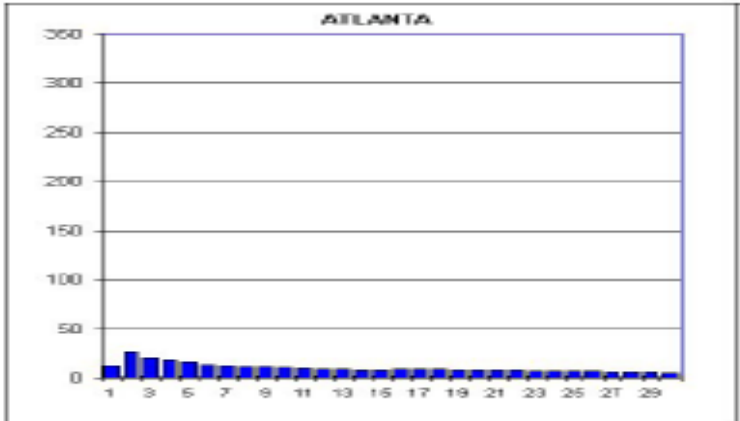

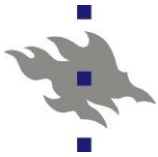
VAIHTOEHTOISIA RAKENTEITA

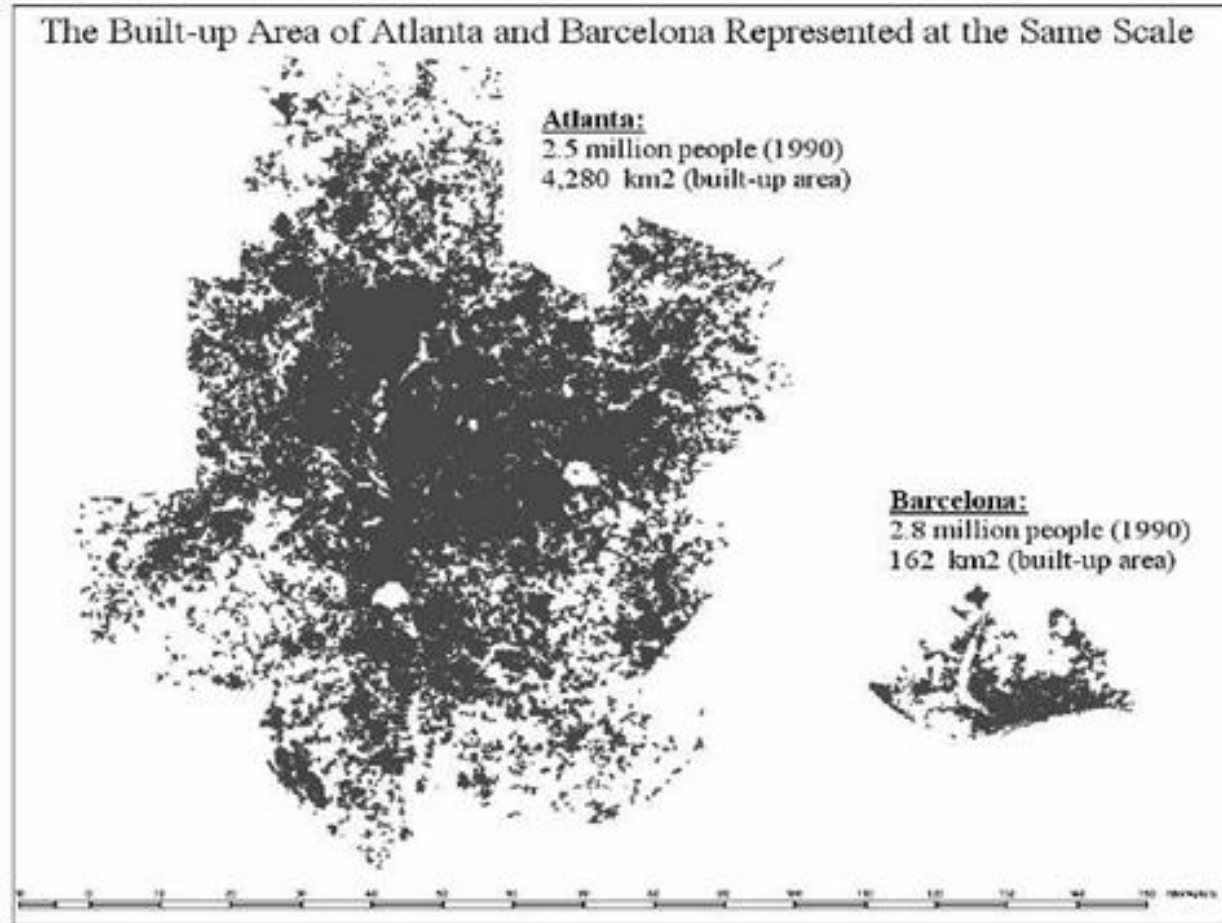
from "Order Without Design", Alain Bertaud, 2002

Tämän ja seuraavien kuvien lähde on Bertaud (2003)

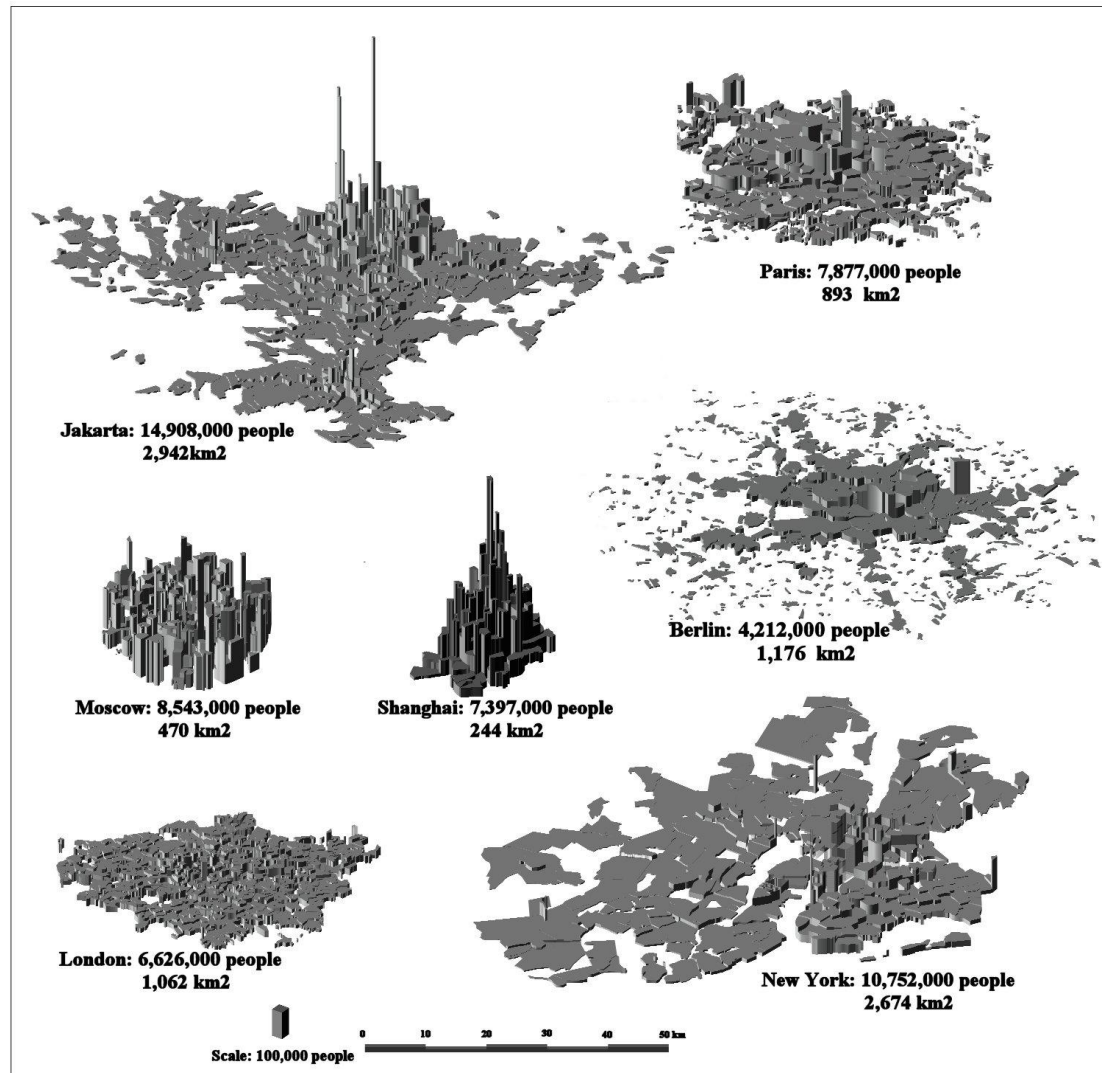

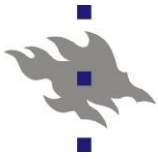
Kaksi kaupunkia: sama väestömäärä, mutta

7 kaupunkia
samassa
3-ulotteisessa
skaalassa
lähde: Bertaud
(2003)

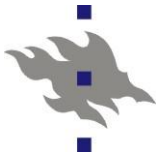

KASAUTUMISEN EDUT JA POLITIIKKA

- **KERTAUS**: kaupunkialueen suuri koko (väestö), sen toimialojen suuri koko ja saman alan yritysten läheisyys, elinkeinorakenteen monipuolisuus sekä korkea työpaikka- ja asukastiheys lisäävät tuottavuutta.
- Kolme politiikkasuositusta:
  - **tihennä** kaupunkialueita jos yhdyskuntarakenne hajautunut
  - **pienennä etäisyyksiä** alueiden ja kaupunkien välillä sekä niiden sisällä maankäyttö- ja liikenneratkaisuilla
  - **kaada raja-aitoja ja kaupankäynnin esteitä** maiden ja alueiden välillä ja luo liikenteelliset ym. edellytykset taloudellisten suhteiden edistämiseen.
- Näillä on **relevanssia kaikenkokoisille yhdyskunnille**

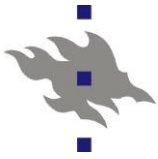
KASAUTUMISEN EDUT JA POLITIIKKA (jatkuu)

- Suomessa hallitusohjelman, maakunta- ym. kaavoituksen ja kuntareformin yhtenä **tavoitteena** on yhdyskuntarakenteiden **eheyttäminen**.
- Tosiasiassa maankäyttö on hajautunutta ja maakunta- ym. kaavoitus toimii monelta osin omien tavoitteidensa vastaisesti **”kasvua kaikkialle”** periaatteella etenkin Helsingin seudulla.
- Suomi ja erityisesti Helsingin seutu on kansainvälisestikin vertaillen **hajautunut** yhdyskuntarakenteeltaan (EEA 2006).
- Viime aikoina on tapahtunut jossain määrin edistystä

UUDENMAAN MAAKUNTAKAAVA

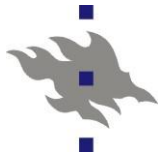

- Kaupunkialueiden kokoon, monipuolisuuteen ja tiheyteen vaikuttaa maanpolitiikka
- Miten tämä näkyy esimerkiksi Uudenmaan maakuntakaavaehdotuksessa, jota olen (Päivi Kilpeläisen ja Seppo Laakson) kanssa arvioinut vast'ikään.
- Kaavalla halutaan edistää kilpailukykyä, eheyttää yhdyskuntarakenteita ja estää segregatiota
- Maakuntakaavan lopputulosta voi luonnehtia **negatiivisen (tai käänteisen) juustohöylä-periaatteen** ilmentymäksi, selkokielellä ”kasvua kaikkialle”, sillä se tarjoaa työpaikka- ja asuntorakentamisen kasvua tasaisesti liki kaikkialle
- Maakuntakaava on ristiriidassa oman tiivistämisen tavoitteensa kanssa
- Kaava on epärealistinen, sen kaavailema maankäyttö ei voi toteutua kuin osin
- Kaikki työpaikka- ja asuntokasvu voisi toteutua jo kaavoitetuilla alueilla
- Lopputuloksen voi ymmärtää instituutioiden toimimattomuuden ilmentymänä
  - Maakuntavaltuustossa ei synny seudullista näkemystä, valtuutetut edustavat kuntiaan
  - Kaava on jäsenkuntien kaavojen summa ja monet tärkeät päätökset tehdään eri

Hajautumisen seuraamuksista

- Hajautunut rakenne **vaikeuttaa tuottavuuden kasvattamista**
- Se lisää **autoriippuvuutta** ja vaikeuttaa julkisen liikenteen hankkeiden toteuttamista. Samalla **ympäristötavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu.**
- Kotitalouksien kannalta hajautuneet yhdyskuntarakenteet **heikentävät työmarkkinoiden toimintaa sekä yksityisiä ja julkisia palveluja.**
- Hajautunut rakenne **nostaa asuntojen hinta- ja vuokratasoja**, syö asukkaiden reaalityötasoa ja toimii muuttoliikkeen jarruna **heikentäen myös työmarkkinoiden toimintaa.**

MITEN MAANTIEDE, KAUPUNKISUUNNITTELU, MAANKÄYTÖN HAJAUTUMINEN JA LIIKENNEJÄRJESTELMÄ VAIKUTTAVAT

■ RAKENNUSTEHOKKUUKSIIN

JA

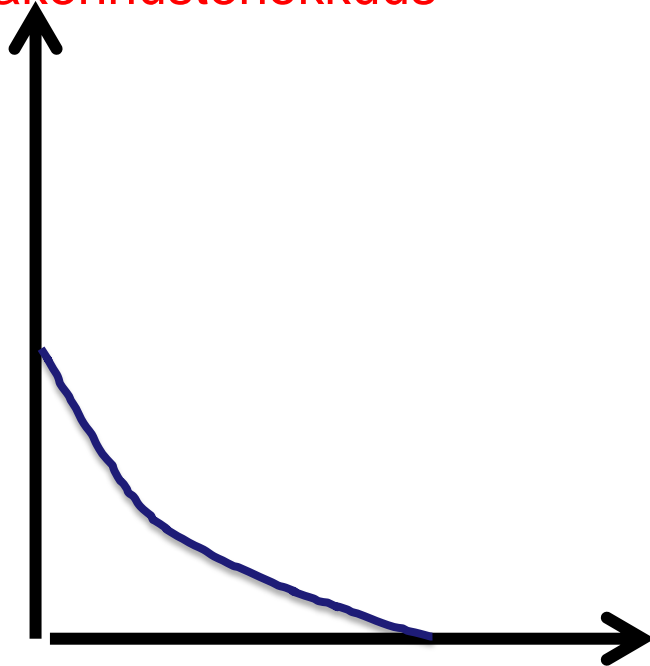
■ ASUNTOJEN HINTATASOON

- KUN VERTAILUKOHTANA ON "MARKKINAEHTOISESTI RAKENTUVA YMPYRÄKAUPUNKI", JOSSA TYÖPAIKAT OVAT KESKUSTASSA
- HUOM: ALAKESKUKSET EIVÄT OLE MUKANA YKSINKERTAISUUDEN VUOKSI, MUTTA NIITÄ KOSKEE SAMAT ASETELMAT KUITENKIN NIIN, ETTÄ LÄHEISYYDELLÄ JA LIIKENNEYHTEYKSILLÄ PÄÄKESKUKSEEN JA NIIDEN VÄLILLÄ ON MERKITTÄVIÄ VAIKUTUKSIA

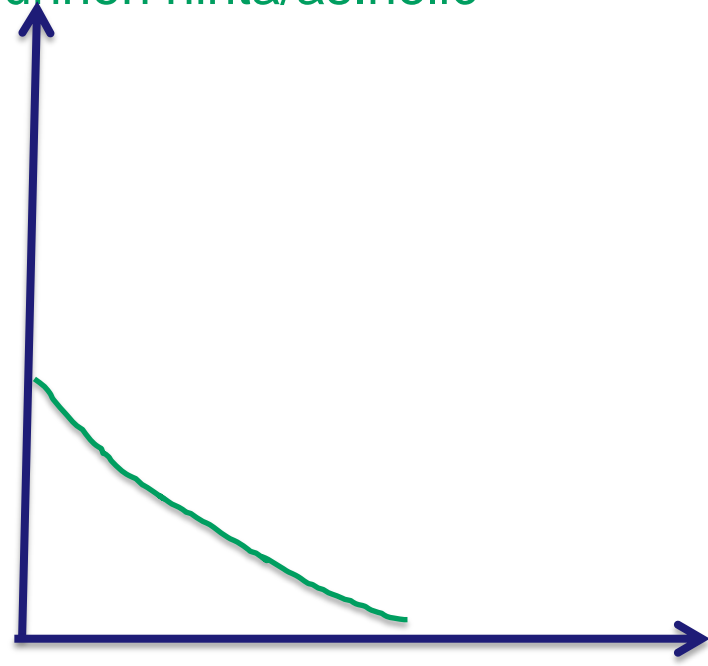
Markkinavoimien mukainen maankäyttö ja hintarakenne, ympyräkaupunki, jossa työpaikat ovat keskustassa

Rakennustehokkuus

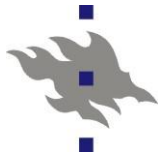

Keskusta etäisyys keskustasta

Asumuksen hinta/as.neliö

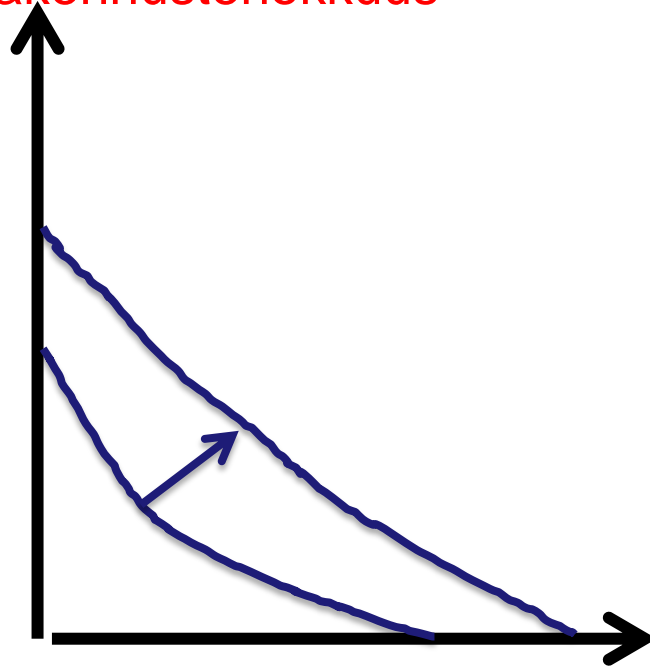

Kesk. Et. keskustasta

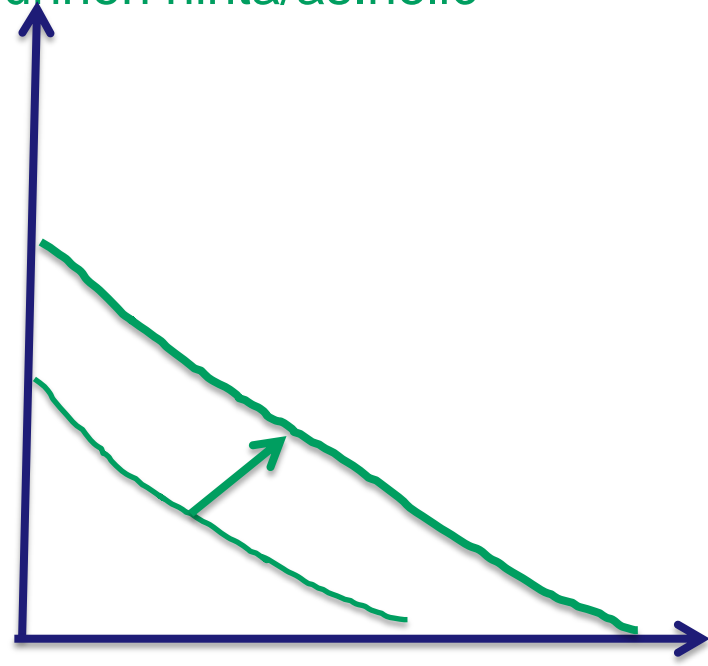
Markkinavoimien mukainen maankäyttö ja hintarakenne, rantakaupunki (puoliympyrä, jossa työpaikat ovat rannassa olevassa keskustassa)

Rakennustehokkuus

Keskusta etäisyys keskustasta

Asumisen hinta/as.neliö

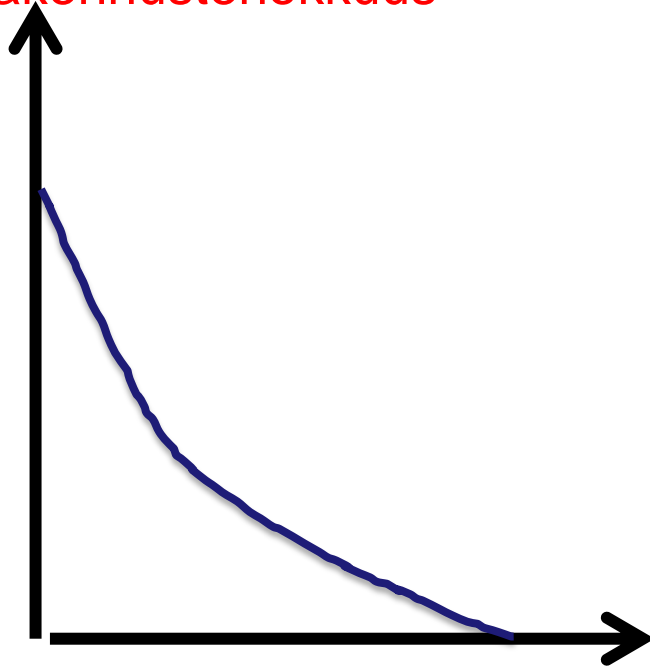

Kesk. Et. keskustasta

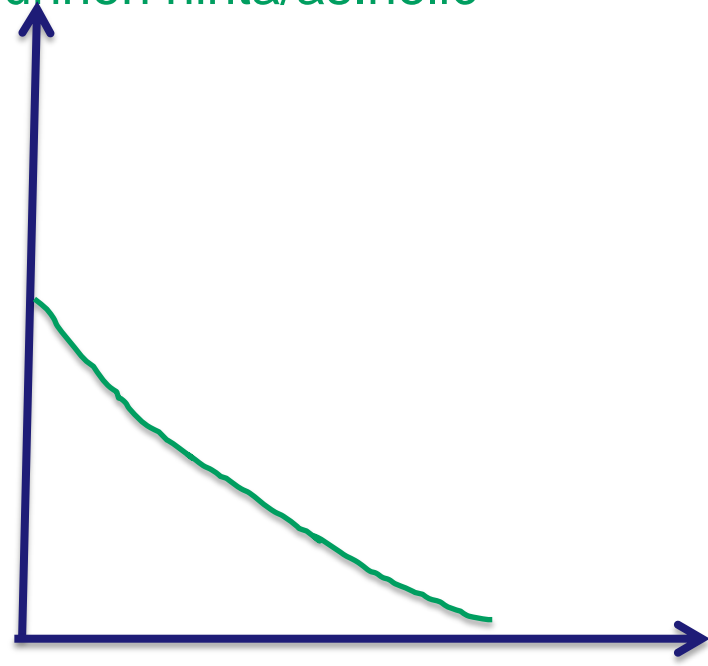
Markkinavoimien mukainen maankäyttö ja hintarakenne, kun työpaikat ovat keskustassa

Rakennustehokkuus

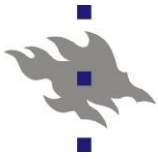

Keskusta etäisyys keskustasta

Asumuksen hinta/as.neliö

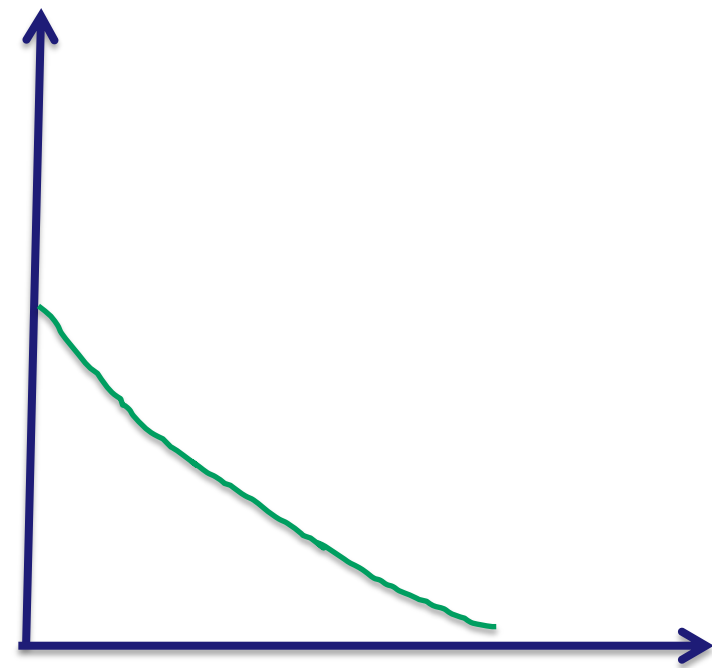
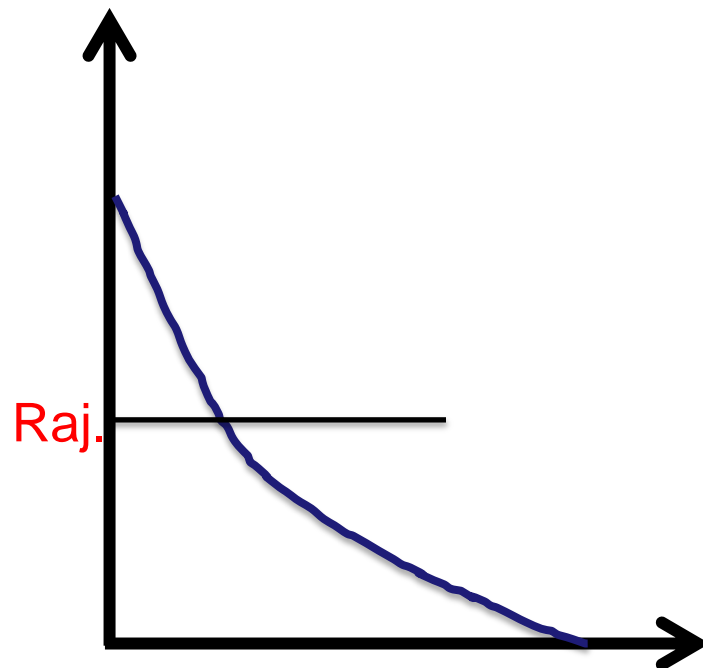
Kesk. Et. keskustasta

Rakennustehokkuutta koskeva rajoitus

Rakennustehokkuus

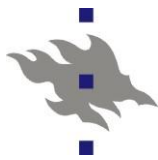
Asumon hinta/as.neliö

Kesk. Etäisyys keskustasta

Kesk. Etäisyys keskustasta

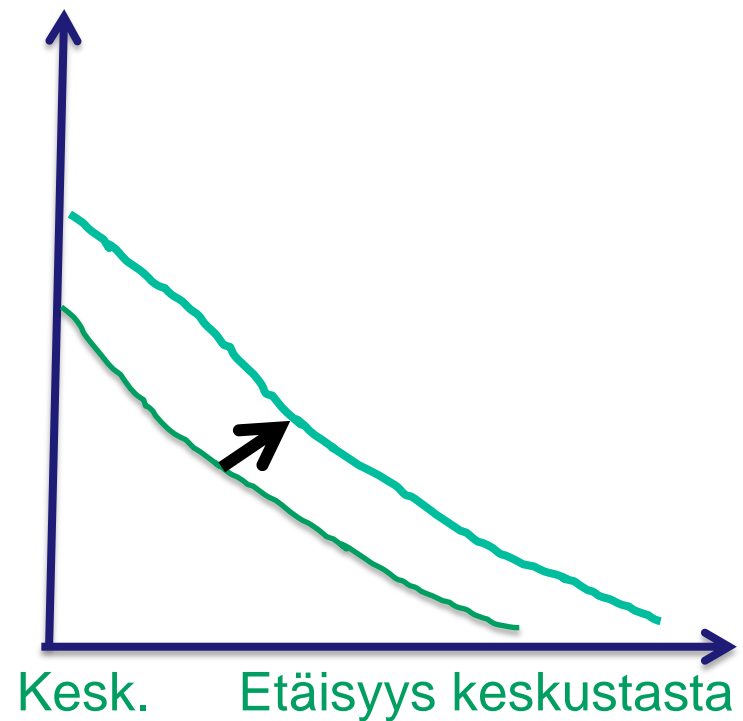
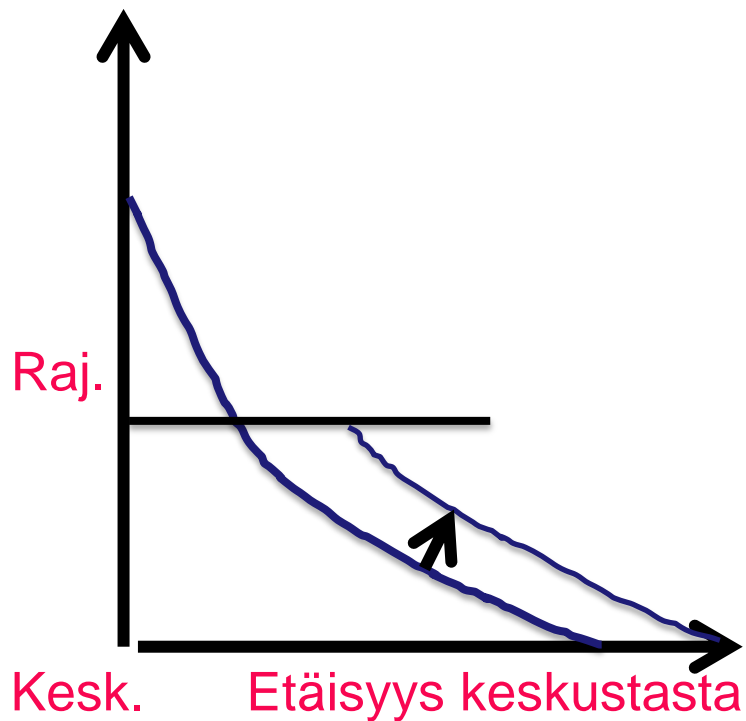

Rajoituksen vaikutukset kaupunkirakenteeseen ja hintoihin

Rakennustehokkuus

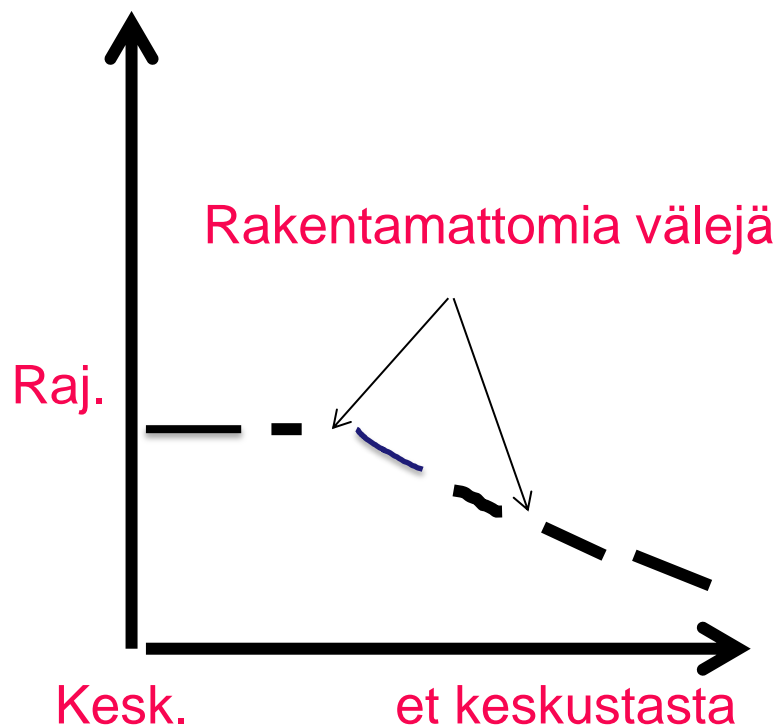
Asumon hinta / as.neliö

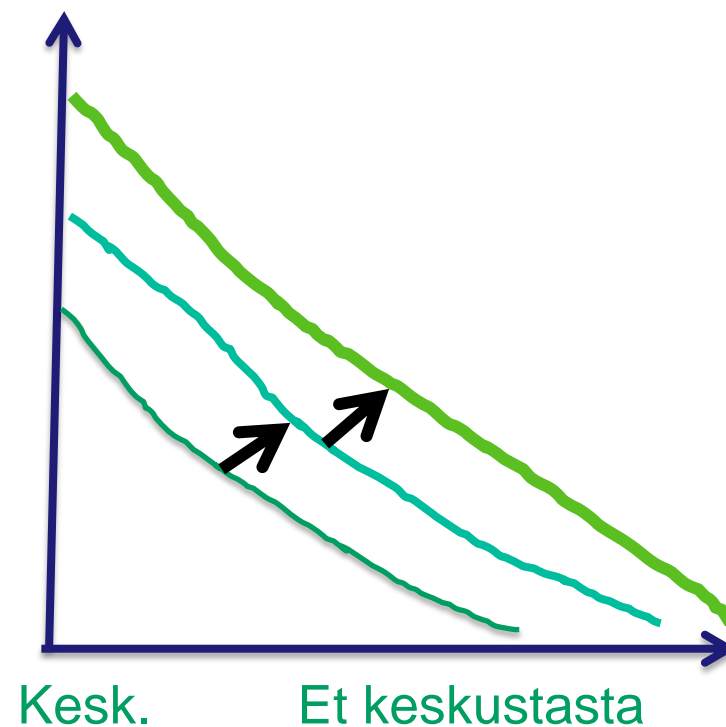

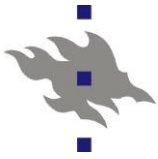
Lisäelementti: rakentamattomat välialueet

Rakennustehokkuus

Asunnon hinta/as.neliö

ELI HAJAUTUNUT RAKENNE SYNNYTTÄÄ

- LISÄTARVETTA RAKENTAA REUNOILLE (ELI HAJAUTTAA) KUN VÄKIMÄÄRÄ LISÄÄNTYY
- AIHEUTTAA TUOTTAVUUSTAPPIOITA
- NOSTAA ASUNTOJEN HINTATASOA KOKO ALUEELLA
- LASKEE REAALITULOTASOA
- SAMALLA ASUNTOJEN HINTATASO SUHTEESSA MUIHIN ALUEISIIN TOIMII MUUTTOLIIKKEEN JARRUNA JA ESTÄÄ KASVUA

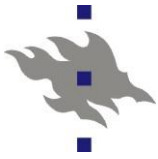
Hajautumista tuetaan mm.

- Työmatkaliikenteen verotuilla
- Julkisen liikenteen hinnoittelulla, jos matkan pituus ei vaikuta sen hintaan
- Haja-asutusalueiden infrastruktuurituilla
- Koulu- ym. kuljetusten tuilla
- Euron tonteilla
- Asumistoivekyselyillä, joissa valintoja ei ehdollisteta tulo- ja hintarajoituksille ja sijainnille

Hajautumista tuetaan myös mm. seuraavan kaltaisella ajattelulla ja suosituksilla

- Asuntoja kannattaa rakentaa sinne missä tontit ovat halvimpia (kärjistettynä keskelle ei mitään)
- Myös yritysten kannattaa sijoittua paikkoihin, joissa sijaintikustannukset ja tontit ovat halpoja
- Työpaikat kannattaa hajasijoittaa kaupunki-alueilla niin että kaikki asuvat lähellä työpaikkaansa
- Tällaiset näkemykset jättävät huomiotta kasautumisen edut ja tekevät mahdottomaksi ymmärtää miksi kaupunkiväestö on kasvanut

Huomautus liikenteestä ja maankäytöstä

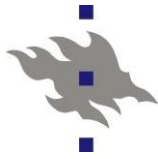
- Toimiva ja matka-ajoiltaan nopea liikennejärjestelmä pienentää asuntojen hintapaineita ja rakennustehokkuuksien nostopaineita lähellä pääkeskusta
- Joukkoliikenneyhteyksien varrelle kannattaa rakentaa yhdyskuntia, sillä hyvistä yhteyksistä halutaan maksaa asuntojen ym. kiinteistöjen hintoina ja vuokrina
- Tämä arvonnousu tarjoaa rahoituspohjaa liikenneinvestoinneille

Julkisen sektorin reformit ja rakenne

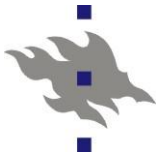
- Tavoiteltua yhdyskuntarakenteiden eheyttämistä edistäisivät nykyistä **toimivammat ja vakaammat** valtion keskus- ja aluehallinnon, maakuntahallinnon sekä kuntien **vastuut ja valtasuhteet**.
- Nykyhallituksen tavoite synnyttää työmarkkina-alueen kokoisia kuntia voi johtaa siihen, että **rakentaminen painottuu reunoille** eli hajautuminen jatkuu.
- Erityisesti maankäytön ja **liikenteen suunnittelu ja päätöksenteko ovat eriytyneet**, niitä on syytä yhdistää.
- Nykyinstituutiot toteuttavat ainakin osin **omienkin tavoitteidensa vastaista politiikkaa**.

Kaavoitusjärjestelmä

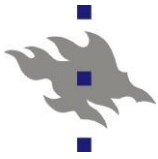
- Se on jäykkä, huonosti toimiva ja perustuu oletukseen, että tulevaisuus on pitkälle ennakoitavissa ja muutostarve on pieni
- Siinä korostuu liikaa uusien alueiden rakentaminen kaupunkialueiden kasvun ja sopeutumisen mekanismina.
- Edes järjestelmän tarjoamia maapolitiikan keinoja ei käytetä riittävästi ja erityisesti tämä koskee rakennettujen yhdyskuntien uudistamista ja välialueiden rakentamista
- Maankäytön ja liikenteen suunnittelusta puuttuu aito seudullinen näkökulma, sitä ei ole maakuntakaavassa eikä kuntien yleiskaavoissa.
- Suunnittelujärjestelmä ja maapolitiikan välineistö on syytä uusia ja terävöittää. Taloudellisille kannustimille suurempi rooli.

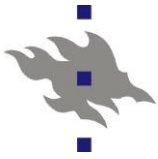
Julkisen infrastruktuurin rahoitus

- Helsingin seudulla kiinteistöveroina sekä liikenteeseen ja maankäyttöön liittyvinä maksuina saatavat kuntien **tulot** kattavat vain **puolet** infrastruktuurin ja joukkoliikenteen ylläpidon ja laajentamisen **kustannuksista**.
- Loput katetaan kuntien tuloveroista, mikä **vääristää työ- ja kiinteistömarkkinoiden toimintaa**.
- **Kiinteistövero** sopii infrastruktuuripalvelujen rahoituskeinoksi.
  - Se toteuttaa hyötyjä maksaa –periaatetta
  - Kun kiinteistöveron merkitys kasvaa, kunnilla on kannuste rakentaa enemmän hyviin sijainteihin, joissa hintataso on korkea, ja jättää huonoimmin sijaitsevat alueet kaavoittamatta.

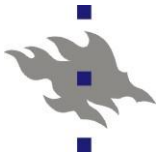
Julkisen infrastruktuurin rahoitus (jatkuu)

- Yksityisessä omistuksessa olevan maan **kiinteistöverotuksen** käyttöä tulee edelleen lisätä (se on hyötyvero)
  - Eri veromuodoista se on myös taloudellisen kasvun kannalta **vähiten haitallinen** veromuoto.
- Tarvitaan uusia keinoja, esimerkiksi **kehittämiskorvausten** laajempi käyttöön otto. Ne voivat sisältää sekä korvausta infrastruktuurin kustannuksista että leikata yhteiskunnan toimenpiteiden tuloksena syntynyttä arvonnousua.
- Niiden avulla kunnat (ja valtio) saavat **sitä enemmän rahaa mitä enemmän ne kaavoittavat hyviä kohteita.**
- Ne voidaan mitoittaa **haja-asutusalueilla korkeiksi** niin, että hajautumisen kustannukset kohdentuvat aiheuttajille.

Kansalaisten hyväksyntä muutoksille

- Yhdyskuntarakenteiden täydentäminen ja tiivistäminen **herättävät vastustusta**.
- Yritykset edistää jo rakennettujen alueiden uudistumista ja välialueiden täydennysrakentamista **kehittämisalueluomenettelyllä** eivät ole johtaneet sen käyttöön ottoon.
- Laista puuttuvat riittävät taloudelliset kannustimet. Lisärakentamisen **hyödyn jakaminen** ja sen **haittojen korvaaminen** ovat jääneet taka-alalle.
- Lainsäädännön pitäisi tukea eri kiinteistönomistajien ja muiden osapuolten keskinäistä **neuvottelua**, **kaupankäyntiä ja sopimista**, josta kaikki hyötyisivät.

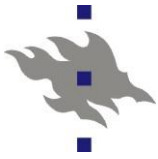
Kuntien omistama maa, verotus ym.

- Sekä kuntien että valtion maan **omistus-, hallinta- ja tukipolitiikka on arvioitava uudelleen** asunto- ja työmarkkinoiden toimivuuden näkökulmasta.
- Omistus- ja vuokra-asumisen tulisi olla toisiinsa nähden nykyistä **neutraalimmassa** asemassa.
- Tarjontatukien kuten maanvuokrasubventioiden sijasta **tuet tulisi sitoa kiinteistöjen sijasta asukkaiden (tai yritysten) ominaisuuksiin.**

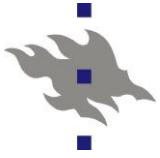
Muutoksen suunta

- Tärkeintä on huomata, että vastaus korkeisiin asuntojen hintoihin ja vuokriin ei ole niiden sääntelyssä, vaan siinä, että **rakennetaan lisää, eheytetään ja tiivistetään** alueita kaupunkimaisiksi ja sallitaan harkitusti myös nykyistä korkeampia rakennuksia hyvin sijaitseville työpaikka- ja asuinalueille.
- **Pää- ja alakeskusten asukas- ja työpaikkatiheyksien kasvattamisen** vastapainoksi nykyisten kerrostalovaltaisten ”**metsälähiöiden**” tulisi olla **pientalovaltaisia**, mutta sitä tehokkaammin rakennettuja mitä lähempänä keskuksia ollaan.
- Yhdyskuntarakenteiden eheyttäminen ja tiivistäminen ei merkitse kaiken vanhan hävittämistä vaan tähtää **hallittuun muutokseen**.

KIRJALLISUUSVIITTAUKSIA

- **Commission on Growth and Development (2008): ‘The Growth Report: Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development’** (nobelisti Michael Spencen johtama)
  - **Urbanization and Growth on sen osajulkaisu** (toim. Michael Spence, Patricia Clarke Annez, Robert M. Buckley)
- **World Bank: Reshaping economic geography** (2009)
- **Loikkanen – Laakso: Kaupunkitalous** (2004)
- **Loikkanen – Laakso – Susiluoto (toim.): Metropolialueen talous** (2012)
- **Loikkanen: Kaupunkialueiden maankäyttö ja taloudellinen kehitys – maapolitiikan vaikutuksista tuottavuuteen sekä työ- ja asunto-markkinoiden toimivuuteen** (2013)

KIITOS